

De Nationale Tuinvogeltelling 2004; Koolmees en Huismus komen als winnaar uit de bus

Tuinvogeltellingen in 2003 en 2004

In 2003 organiseerde SOVON in nauwe samenwerking met de KNNV Vereniging voor veldbiologie voor de eerste maal de Nationale Tuinvogeltelling. Daaraan deden duizenden mensen enthousiast mee. Ook in de afgelopen winter werd er weer massaal naar tuinvogels gekeken in ons land. Het kijken naar wintervogels in de tuin blijkt voor velen een welkome tijdsbesteding in de doorgaans saaie wintermaanden. Het startsein voor de Nationale Tuinvogeltelling 2004 werd gegeven op 18 en 19 december, dit maal in samenwerking met Vogelbescherming Nederland. In dit startweekend werd iedereen opgeroepen om een uur lang alle vogels die in de tuin gezien werden, digitaal door te geven op www.tuinvogeltelling.nl. Dit digitaal doorgeven ging alleen op zaterdag goed, want op zondag liep het programma vast doordat er (te) massaal ingelogd werd. We haalden daarmee zelfs de landelijke pers. Wat zei Youp van 't Hek ooit ook al weer: 'Het maakt niet uit, hoe je genoemd wordt, àls je maar genoemd wordt...?' Enfin, in dat weekend deden ruim 2500 mensen mee die duizenden vogels telden. Tijdens deze weekendtelling bleek de Huismus de Koolmees, de nummer 1 van de winter 2003/04, ingehaald te hebben.

Vijf minuten tellen

Na het weekend konden tellers die vaker wilden tellen, meedoen met een andere soort telling. Zij konden deelnemen aan een vijf-minutentelling (de SOVON-telling) tussen 20 december en 1 januari 2005. In deze telling was het de bedoeling dat men vanaf een vast telpunt (de tuin) precies vijf minuten per dag de aanwezige tuinvogels noteerde en doorgaf via de website. Door exact vijf minuten per dag te tellen, worden dubbel tellingen grotendeels voorkomen en zijn de onderlinge resultaten beter met elkaar vergelijkbaar. Deze vijfminuten-methode hebben we afgekeken van het Punt Transect Tellingen-project (PTT-project) van SOVON, waarbij een waarnemer op een route van 20 punten, met een onderlinge afstand van minimaal 250 meter exact vijf minuten alle aanwezige vogels noteert die hij ziet of hoort. Door deze punttelling-methode over te nemen, met dien verstande dat er in plaats van 20 punten, maar op één punt geteld wordt, zijn de resultaten goed vergelijkbaar met de dit project en ook goed inpasbaar. Ook de telperiode van 15 december tot en met 1 januari komt goed overeen. De naam Punt Tuin Telling zou dan ook helemaal geen verkeerde zijn.

De resultaten

In totaal werd er tijdens de vijfminuten-telling in 542 tuinen geteld. Dat leverde een aantal van 17.550 verschillende vogels op verdeeld over 101 soorten. Enkele waarnemingen sprongen eruit. Zo was er een geluksvogel uit Enschede die een flinke groep van 36 Pestvogels zag tijdens zijn telling. Een IJsvogel is altijd ook leuk. Er werden er in totaal twaalf doorgegeven. En wat te denken van maar liefst 22 Bonte Kraaien die werden opgevoerd. Een waarnemer zag een groep van tien in Valkenswaard. Uit het langlopende PTT-project blijkt dat er nagenoeg geen Bonte Kraaien meer in Nederland overwinteren. Dus zijn die 22 exemplaren heel bijzonder te noemen. Opvallend waren ook enkele echte zomergasten als Buidelmees, Fitis, Huiszwaluw en Tuinfluiter. Het lijkt onwaarschijnlijk dat die in de winter in ons land verblijven; we gaan er dan ook vanuit dat die waarnemers zich vergist hebben.

Als we een lijstje maken van soorten met de hoogste trefkans dat staat de Koolmees op één. Deze soort werd in 76% van de tuinen aangetroffen als we alleen de eerste telling in een tuin in de telperiode vanaf 20 december bekijken (tabel 1). Daarmee versloeg hij maar net de Merel die afgerond ook in 76% werd waargenomen. In het bovenstaande hebben we vooral gekeken naar de trefkans van een soort: hoe groot is de kans dat je een vogel ziet tijdens een telling. Het is ook heel leuk om te kijken naar de hoogste aantallen. Welke soort is het meest waargenomen? De top 10 van soorten met de hoogste aantallen wordt aangevoerd door de Huismus. Deze stond net als in 2003 bovenaan. De rest van de top 10 staat in tabel 2 met daarachter het aantal getelde exemplaren.

Tabel 1. Top 10 van soorten met de hoogste trefkans in 2004.

nr.	soort	trefkans (%)
1.	Koolmees	76
2.	Merel	76
3.	Pimpelmees	55
4.	Roodborst	48
5.	Huisumus	46
6.	Vink	45
7.	Turkse Tortel	39
8.	Heggenmus	35
9.	Ekster	33
10.	Kauw	32

Tabel 2. Top 10 van soorten met de hoogste aantallen in 2004.

nr.	soort	exemplaren
1.	Huismus	2234
2.	Koolmees	1570
3.	Merel	1195
4.	Kauw	1183
5.	Pimpelmees	1018
6.	Spreeuw	906
7.	Vink	849
8.	Turkse Tortel	791
9.	Houtduif	601
10.	Staartmees	539

SOVON

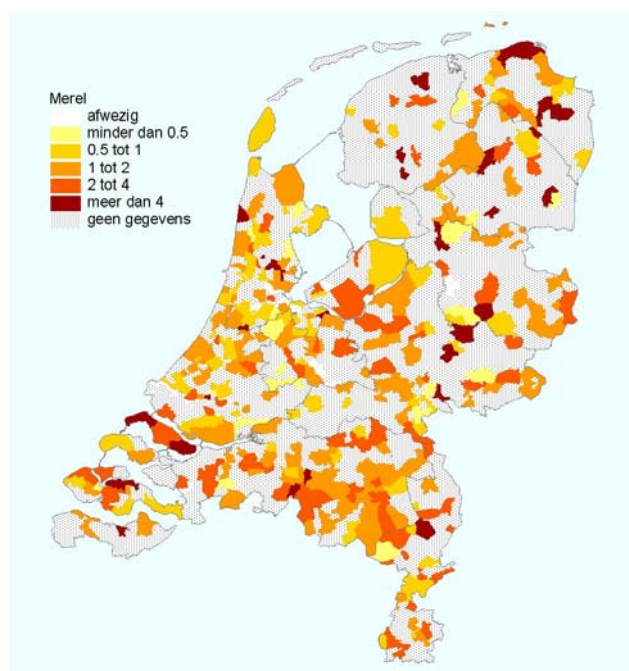
Tabel 3. Een vergelijking tussen 2003 en 2004 op basis van 209 tuinen die beide jaren geteld werden. In de tabel zijn alleen algemenere soorten opgenomen (meer dan 100 exemplaren in 2004). Een positief percentage wil zeggen dat de aantallen van deze soort in 2004 hoger waren dan in 2003.

soort	verschil (%)
Ekster	+77
Pimpelmees	+39
Houtduif	+36
Ringmus	+30
Heggenmus	+30
Merel	+25
Turkse tortel	+22
Koolmees	+11
Huismus	+8
Spreeuw	0

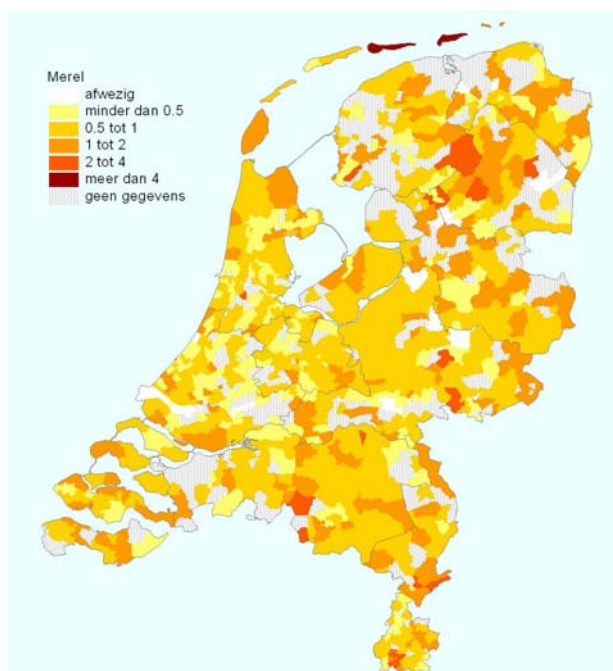
Twee jaar vergeleken

Doordat we inmiddels twee jaar achter elkaar op dezelfde wijze hebben geteld is het mogelijk een vergelijking te maken. In 2003 werden er in de periode 15 december tot en met 1 januari in totaal ruim 370.000 vogels waargenomen verdeeld over 3434 tuinen. Die aantallen en telplekken werden in 2004 bij lange na niet gehaald. Het moet wel gezegd dat de telling van de afgelopen winter vijf dagen later begon en er in 2003 door de media veel meer aandacht was voor de tuinvogeltelling. Dit zal een deel van de verschillen verklaren. In 209 tuinen werd zowel in 2003 als in 2004 geteld en de resultaten van deze tuinen laten zich met elkaar vergelijken. Overigens kunnen we op basis van slechts twee jaar eigenlijk geen echte conclusies trekken. Net als met zoveel projecten van SOVON is ook dit project er eentje van de lange adem. Pas als het tuinvogelproject een aantal jaar loopt zijn er betrouwbare en goede resultaten te verwachten.

In tabel 3 wordt zichtbaar hoe de beide jaren zich tot elkaar verhouden. Het is opvallend dat van een groot aantal algemenere soorten het aantal exemplaren in 2004 hoger was dan in 2003. Overigens waren er ook soorten die in 2004 in lager aantal voorkwamen dan in 2003 zoals Vink (-3%) en Kauw (-4%). De opvallendste positieve uitschieter is de Ekster. In die ruim 200 tuinen was het aantal Eksters in 2004 77% hoger dan in 2003. Landelijk gaat het helemaal niet zo goed met Eksters (in tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht), maar in het stedelijk gebied is de kans op een ontmoeting met deze fraai gekleurde kraaiachtige steeds groter.

Figuur 1: Gemiddeld aantal Merels per tuin in 2004.

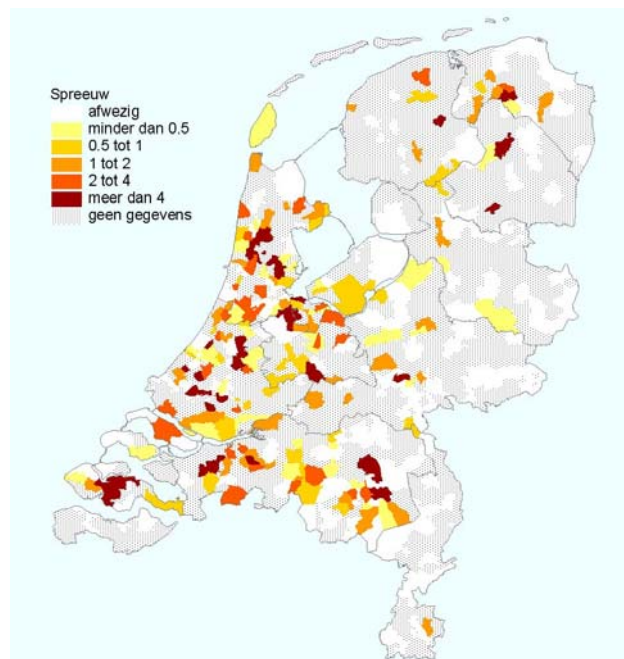
Figuur 2: Gemiddeld aantal Merels per tuin in 2003.

Enkele verspreidingskaartjes

In figuur 1 en 2 wordt het gemiddeld aantal Merels in 2003 en 2004 weergegeven. Omdat er veel minder tellingen zijn uitgevoerd, ziet de kaart van 2004 er veel minder gekleurd uit. Opvallend is wel dat er gemiddeld meer Merels gezien werden dan in 2003 (de donkerrode vlekken). Figuur 3 laat zien dat de Spreeuw in december 2004 voornamelijk in West-Nederland zijn gezien. Dit komt goed overeen met het wintervoorkomen van de Spreeuw in ons land zoals die bekend is uit andere tellingen.

Volgende tuinvogeltelling in december 2005 !

De komende winter gaan we uiteraard weer door met de Tuinvogeltelling. We hopen dat u ook dan weer mee doet en we zullen alle deelnemers voorafgaand aan de telling een email sturen met daarin alle informatie. En kijk te zijner tijd ook eens op www.tuinvogeltelling.nl !

Figuur 3: Gemiddeld aantal Spreeuwen per tuin in 2004.

Harvey van Diek, met medewerking van Arjan Boele en Jeroen Nienhuis

